

ADAT, MINT NÉLKÜLÖZHETETLEN ERŐFORRÁS. A KÖNYVVIZSGÁLÓ CÉGEK ERP RENDSZEREIBŐL KINYERHETŐ ADATOK FELTÉRKÉPZÉSE KUTATÓI SZEMMEL

Dr. Tóth Gábor, könyvvizsgáló, óraadó
Molnár & Partners Könyvvizsgáló Kft.,
Budapesti Gazdasági Egyetem, Pénzügyi és Számviteli Kar, Számvitel
Tanszék
email cím: toth.gabor.17@gmail.com

Absztrakt

A megfelelő minőségű kutatások végrehajtásának alapfeltétele, hogy a kutatók képesek legyenek olyan adatbázisokat használni, melyek mind mennyiségi mind minőségi szempontból megfelelő alapot nyújtanak a felvételeik tesztelésére. Jelen tanulmány célja egy olyan komplex adatstruktúra felülvizsgálata, mely előzetes várakozásaim szerint viszonylag alacsony energiaráfordítással kutatói adatbázissá alakítható. A kutatási területem a számviteli minőség és annak alakító tényezői. Ebből kifolyólag az adatok használhatóságát is erre a területre vonatkozóan vizsgálom. A tanulmány első felében röviden bemutatom a vonatkozó szakirodalmat (számviteli minőség vizsgálatára alkalmazott statisztikai modellek, a számviteli minőséget alakító tényezők), majd áttekintem mely rendszerekből milyen típusú adatok és hogyan használhatók fel ezen a kutatási területen. Mindezt a lehető legáltalánosabban, hogy az információkat bármely ERP rendszerrel és könyvvizsgáló szoftverrel kapcsolatban hasznosítani lehessen. Véleményem szerint a tanulmány rávilágít a könyvvizsgálók mindennapi munkája során generált adatok értékére, alternatív felhasználási módjára. A kutatók számára könnyen felhasználható, nagy méretű, megfelelő minőségű adatbázist, a könyvvizsgáló cégek számára pedig a könyvvizsgálati minőség alakulására ható tényezők tényleges hatásáról adhat információt.

1. Bevezetés

A számviteli minőség, annak alakító tényezői rendkívül népszerű kutatási terület, ha nemzetközi szinten vizsgáljuk. Azonban, amikor a hazai kutatásokat, publikációkat, doktori témakiírásokat tekintjük át, azt láthatjuk, hogy Magyarországon nem csupán kevesebb ilyen jellegű kutatást hajtanak végre, hanem azt, hogy a számviteli beszámolók adatain alapuló, számviteli minőséget statisztikai modellek segítségével vizsgáló tanulmányok száma elenyésző. Mi lehet ennek az oka? Hogy lehet az, hogy egy nemzetközi viszonylatban népszerű területet itthon nem kutatnak? Ezekre a kérdésekre nem lehet egyértelmű választ adni, de vannak olyan tényezők melyek részben hozzájárulnak, hogy ez a terület nem annyira kutatott, mint amennyire a

nemzetközi tanulmányok volumene alapján számíthatnánk rá. Ilyen tényező a kutatás végrehajtásához szükséges adatbázisok hozzáférhetősége. Rendelkezésre állnak-e olyan adatbázisok, melyek tartalmazzák mindazokat az információkat, melyekkel újszerű vagy akár új kutatási eredményeket is felmutathatunk? Hozzáférhetőek-e olyan áron, hogy a kutató azt használni tudja, megfelelő struktúrában, formátumban tartalmazza-e az adatokat, hogy azokkal minimális energiáfordítással, a lehető legkisebb hibalehetőséggel dolgozni lehessen?

Jelen tanulmány célja bemutatni egy olyan alternatív adatforrást, mely segítségével a számviteli minőség és annak alakító tényezői vizsgálhatóvá válnak.

A téma bemutatásához elengedhetetlen, hogy a számviteli minőség, a számviteli minőség vizsgálatához használt modellek és a számviteli minőséget alakító tényezők röviden áttekintésre kerüljenek. A tanulmány első felében ezek kerülnek bemutatásra.

Miután bemutatásra kerültek a használt modellek és a számviteli minőséget alakító tényezők, látni fogjuk, hogy az egyes modellek milyen változók segítségével ragadják meg a különböző befolyásoló tényezőket. Ezt követően bemutatásra kerülnek a könyvvizsgáló cégek rendszereiből kinyerhető adatok, mellyel egyidőben az egyes modellekben való felhasználhatóságuk is egyértelművé válik.

A tanulmány során nem egy-egy konkrét vállalatirányítási vagy könyvvizsgáló szoftver paraméterei kerülnek vizsgálatra. A vizsgálat során a legalapvetőbb, minden szoftvertől minimálisan elvárható adattartalmat tekintetem át.

A tanulmány nem titkolt célja, hogy felhívja a figyelmet a mindkét fél számára előnyös együttműködés lehetőségére és közös munkára ösztönözze az üzleti és a tudományos élet szereplőit.

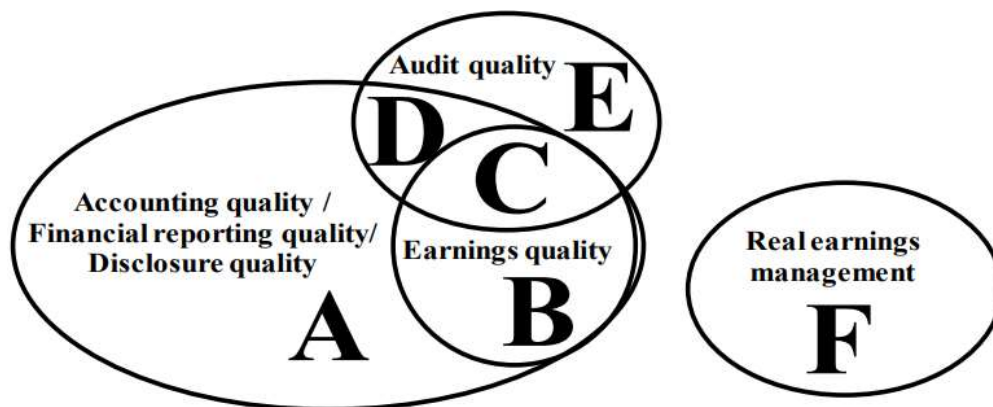
2. A számviteli minőség, a számviteli minőség vizsgálatára alkalmazott statisztikai modellek

A számviteli minőség nem része a hétköznapi társalgásoknak. Általában akkor lesz a közbeszéd tárgya, amikor valamilyen súlyosabb vállalati botrány, visszaélés közvetlen és súlyos károkat okoz az érdekhordozók egy nagyobb vagy jól képviselt csoportjának. Természetes módon ekkor kerül jobban előtérbe mind a szabályozói, mind a kutatói térben egyaránt. Ettől függetlenül úgy gondolom, hogy a téma kutatása ezektől az eseményektől függetlenül folyamatosan kell, hogy folyjék.

A számviteli minőség nem konkrét megfigyelhető tulajdonság, méréséhez becslésekre, absztrakcióra van szükség. Számos megközelítés létezik, de egy közös pont azonosítható mindegyikben. Minden meghatározás igyekszik az érdekhordozók, a pénzügyi kimutatások felhasználói szemszögéből

megközelíteni a kérdést és meghatározni azt, hogy melyek azok a tulajdonságok, melyek mérhetőek, ezek mellett megfelelően megragadják a számviteli beszámolók minőségét.

A tisztánlátáshoz, a téma megfelelő lehatárolásához bemutatom a kutatásokban használt leggyakoribb elnevezéseket és azok egymáshoz való viszonyát a következő Venn diagrammon.

1. ábra: A számviteli beszámolók minőségével foglalkozó nemzetközi kutatások terminológiája

Forrás: Tóth (2021)

Az általam vizsgált területet az A halmaz fedi le, mely magába foglalja a B, C és D részhalmazokat is. Az E halmaz csak részben tartozik a számviteli minőség területéhez, hisz a könyvvizsgálati minőség vizsgálatánál találkozhatunk olyan megközelítésekkel is, melyek nem esnek egybe a számviteli minőség mérésére is használt modellekkel. Az F halmaz teljesen különálló terület, mely nem a pénzügyi kimutatások manipulálását, hanem az alapul szolgáló események tudatos tervezését és irányítását jelenti. A két terület annyiban kapcsolódik Zang (2012) szerint, hogy a real earnings management és az earnings management egymás alternatívái, a menedzsment döntése a két technika között azok költségétől függ.

A számviteli minőség mérésére az alábbi modellek a legelterjedtebbek:

- Diszkrecionális elhatárolások (használta többek között: Altarawneh et al (2022), Hong, et al (2022), Watrin et al (2012),
- Eredmény menedzsment. (eredmény volatilitás, nagy összegű veszteségek, alacsony összegű nyereségek) (használta többek között: Paananen és Lin (2009), Liu et al. (2011), Ames (2013) és Christensen et al. (2015)).
- Egyéb módszerek (pl. Benford eloszlás vizsgálata, értékrelevancia, csődelőrejelző modellek, cash flow elemzés (használta többek

között: Paananen és Lin (2009), Barth et al. (2007, 2008), Liu et al. (2011) Paglietti, P. (2010)).

Az egyik leggyakrabban használt modell a diszkrecionális elhatárolások vizsgálata. Jelen tanulmányban, figyelembe véve a terjedelmi korlátokat ezen a modellen keresztül mutatom be a számviteli minőséghez kapcsolódó adatokkal kapcsolatos kérdéseket. Az egyes modellek információszükséglete közel azonos.

A diszkrecionális elhatárolások olyan elhatárolások, melyek nem rendelkeznek gazdasági tartalommal. A diszkrecionális elhatárolások vizsgálatához meg kell határozni a könyvekben lévő elhatárolások és a becsült (elvárt) elhatárolások értékét, a kettő különözete adja ki a diszkrecionális elhatárolások értékét. Elhatárolások alatt ezek a modellek a pénzforgalmi és az elhatárolás alapú számvitel közötti különbséget értik.

A teljes elhatárolások értékét a területen meghatározónak számító Jones (1991) az alábbiak szerint kalkulálta:

$$TACC_t = \Delta CASS_t - \Delta CASH_t - \Delta CLIAB_t - DEPR\&AMOREXP_t$$

A fenti egyenletben a $\Delta CASS_t$ a forgóeszközök, a $\Delta CASH_t$ a pénzeszközök, $\Delta CLIAB_t$ a rövid lejáratú kötelezettségek tárgyévi változását, a $DEPR\&AMOREXP_t$ pedig a tárgyévi értékcsökkenés összegét jelöli.

A várt elhatárolások számításához segítséget nyújtó első modellt Jones (1991) írta fel, a következő egyenlet formájában.

$$TA_{it}/A_{it-1} = \alpha_i \left[1/A_{it-1} \right] + \beta_{1i} \left[\Delta REV_{it}/A_{it-1} \right] + \beta_{2i} \left[PPE_{it}/A_{it-1} \right] + \varepsilon_{it}$$

Ahol, TA a tárgyévi elhatárolások, A az eszközérték, REV a bevételek, PPE a tárgyi eszközök értékét jelöli i cégre és t időszakra vonatkozóan.

A koefficiensek kiszámítása után az egyenletbe behelyettesítve megkapjuk a nem diszkrecionális elhatárolások értékét az adott számviteli beszámolóra vonatkozóan.

A fenti tény és elvárt elhatárolások különözete adja az diszkrecionális elhatárolások értékét.

$$DACC_{it} = TACC_{it} - NDACC_{it}$$

Ahol, a DACC a diszkrecionális elhatárolások, TACC a teljes elhatárolások, NDACC pedig a nem diszkrecionális elhatárolások értéke i cégre és t időszakra vonatkozóan.

Ha megkaptuk a diszkrecionális elhatárolások értékét akkor annak alakító tényezői kerülnek a vizsgálat tárgyává. Erről a számviteli minőséget alakító tényezőkről szóló fejezetben olvashatnak részletesebben.

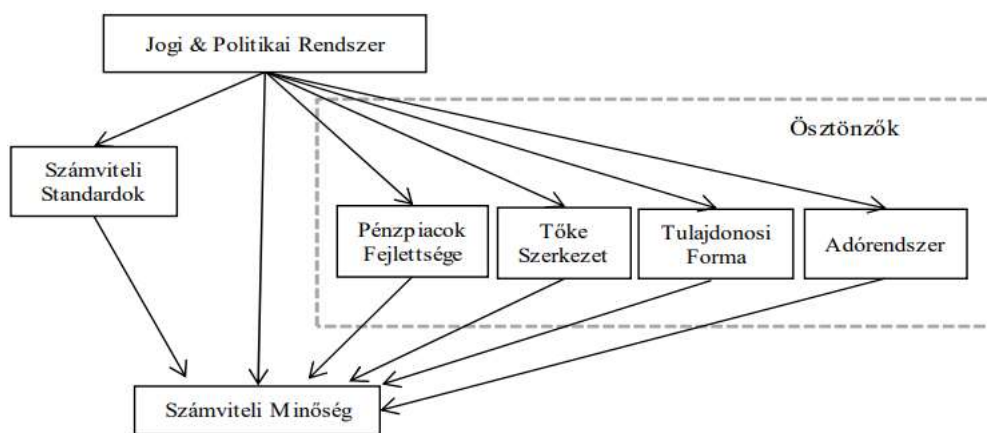
Fontos megjegyezni, hogy a diszkrecionális elhatárolások vizsgálata során soha sem egyedi beszámolókról lehet véleményt alkotni. Hanem beszámolók egyes csoportjainak összehasonlítására alkalmazható. A módszertant számos kritika érte (pl.: Christodoulou et al. (2018)), de használata jelenleg is elterjedt.

A fenti rövid áttekintés úgy gondolom megfelelő képet ad arról, hogy mi a modell logikája és milyen adatokra van szükség a vizsgálatok végrehajtásához.

3. A számviteli minőséget alakító tényezők

3.1. Általános tényezők

A számviteli minőséget alakító tényezőket remekül szemlélteti Soderstorm és Sun (2007) következő ábrája.

2. ábra: A számviteli minőség befolyásoló tényezői

Forrás: Soderstorm és Sun (2007)

A 2. ábra jól mutatja a számviteli minőség komplexitását. A számviteli beszámolók minősége nem csupán attól függ, hogy milyen szabályozás alatt készültek. Ahogy azt Soderstorm és Sun (2007) prezentálja, az adott jogi politikai környezet az alap, ami meghatározza mind a használandó számviteli

keretrendszert, mind azokat az úgynevezett ösztönzőket, melyek a számviteli beszámolók minőségét alakítják. Nem csak az ábrán lévő ösztönzők léteznek, azok csupán a szerzőpáros által kiemelt, általuk fontosnak tartott tényezők. A következőkben azokat a nem könyvvizsgálathoz kapcsolódó tényezőket mutatom be, melyek véleményem szerint a magyarországi környezetben végzett kutatások során mindenképp figyelembe veendők. Minden tényezőhöz megjelölök egy a modellekbe integrálható változót, amihez kapcsolódóan majd az adatforrást beazonosíthatjuk.

Az első és az IFRS-ek robbanásszerű terjedésekor leginkább kutatott a számviteli szabályozás számviteli minőségre gyakorolt hatása. Ez a tényező csak abban az esetben vizsgálható, ha a kutatásba különböző keretelvek alapján elkészített beszámolók kerülnek (pl.: IFRS, Számviteli törvény). Ezt egy bináris változóval lehet jelölni (mint pl.: Ames (2013)).

A vizsgálatba bevont társaság mérete minden általam feldolgozott tanulmányban szerepelt, mint kontrollváltozó. Többek között Cheng és Warfield (2005) is alkalmazta.

Az eladósodottság, a pénzügyi helyzet legtöbb esetben szintén megjelenik a kontrollváltozók között, lásd Lang et al. (2003).

A pénzügyi helyzeten felül több olyan standard kontrollváltozó¹⁸ is van, melyek a vállalkozás teljesítményét (ROA), jövedelmezőségét (PROF), a cash flow-t (CF) vagy az árbevétel alakulását (TURN, GROWTH) veszik figyelembe a számviteli minőség vizsgálata során.

A fentiekén kívül fontos befolyásoló tényező a társaság tulajdonosi helyzete. Más prioritásai vannak egy állami vállalatnak, mint egy tőzsdei vagy egy privát KKV vállalatnak.

Magyarországi vizsgálat esetén nem tekinthetünk el az adózáshoz kapcsolódó számviteli manipulációtól. A számviteli minőséget fenyegeti, ha:

- túl magas az adóterhelés, igazságtalanság (pl.: Laffer 2004),
- túl bonyolultak az adószabályok, nagy az átláthatatlanság (pl.: Cloyd et al.1996),
- jelentős adószabály változások vannak (pl.: Watrin et al. 2012).

Ezek szűrésére is szükséges kontrollváltozót használni.

---

¹⁸ E kontrollváltozók számítását és forrását lásd az 1.sz táblázatban

3.2. Könyvvizsgálathoz kapcsolódó tényezők

Ebben a fejezetben a könyvvizsgálathoz kapcsolódó tényezők kerülnek bemutatásra. Ehhez először a DeAngelo (1981) féle kétkomponensű könyvvizsgálati minőség definíciót mutatom be, mely alapján a hatótényezők is rendszerezhetőek lesznek.

3. ábra: A könyvvizsgálat kétkomponensű definíciója

Forrás: DeAngelo (1981)

A magas minőségű könyvvizsgálat javíthatja a számviteli beszámolók minőségét. A könyvvizsgálat minősége pedig attól függ, hogy a könyvvizsgáló képes-e detektálni a hibás állítást és hajlandó-e azt jelezni.

Először is nézzük meg, milyen tényezők hatnak a könyvvizsgálók képességére. Ilyenek a képzés, a minősítések, a bejegyzés feltételei.

A legtöbb tényező mind a képességre, mind a függetlenségre hatással van, mint pl.: könyvvizsgálati díj, egyéb szolgáltatások, rotáció, megbízás hossza.

A könyvvizsgálói díjjal kapcsolatos felvetések az alábbiak:

- ha túl alacsony, akkor nem lehet elvégezni a szükséges munkát, így a képesség csökken
- ha túl magas, sérül a függetlenség.

Az egyéb szolgáltatásokkal kapcsolatos felvetések az alábbiak:

- segít megismerni a vállalkozást, képességet erősítheti
- sértheti a függetlenséget

A rotációval kapcsolatos felvetések az alábbiak:

- megtöri a vállalkozás megismerését, képességet csökkenti
- függetlenséget erősítheti

A megbízás hosszával kapcsolatos felvetések az alábbiak:

- a hosszabb megbízás segít megismerni a vállalkozást, képességet erősítheti
- sértheti a függetlenséget

A konkrét változókat a 2.sz. táblázat tartalmazza.

4. A könyvvizsgálati rendszerekből kinyerhető, hasznosítható adatok

A korábbi fejezetekben bemutatásra került, hogy mire van szükség ezeknél a kutatásoknál. Jelen fejezetben pedig áttekintjük, hogy ezek az igények miként teljesíthetők.

A könyvvizsgáló társaságoknak is van saját vállalatirányítási rendszerük, ahol a saját működésükkel kapcsolatos adatok kerülnek rögzítésre. Ezen felül rendelkeznek egy kifejezetten könyvvizsgálatot támogató, úgynevezett könyvvizsgálati szoftverrel is.

A könyvvizsgálóknak a saját vállalatirányítási rendszereiből ki kell tudnia nyernie minden, a megbízással kapcsolatos információt. Ilyenek például:

- Kiszámlázott könyvvizsgálati díj megbízásonként
- Kiszámlázott egyéb szolgáltatások díja ügyfelenként
- Egyéb szolgáltatások jellege
- Új vagy folytatólagos megbízásról van-e szó
- Folytatólagos megbízás esetén hány éve nyújt számukra könyvvizsgálatot
- Függetést okoz-e a könyvvizsgálati díj
- Mekkora ráfordítást igényelt az adott megbízás
- A ráfordítások hogyan oszlanak meg
  - o időben (tervezés, elővizsgálat, fővizsgálat)
  - o kollégák között (asszisztens, vezető, aláíró)
  - o külső szakértő díja

A könyvvizsgáló szoftver adatai legtöbb esetben szintén tartalmazhatják az előbb bemutatott az információkat, de ezek mellett legfőbb funkciójuk az adott vizsgálathoz kapcsolódó feladatok és dokumentációs kötelezettségeknek való megfelelés támogatása. Így adatokat találhatunk a következőkkel kapcsolatban:

- o Vizsgált vállalkozások pénzügyi információi
  - mérleg,
  - eredménykimutatás,
  - főkönyvi adatok
- o A könyvvizsgálati munka során végrehajtott eljárások eredményei, adatai, pl.:
  - kovenánsok
  - külső vagy belső ellenőrzések megállapításai
  - csalás kockázatai
  - egyes területek kockázati besorolása
- o feltárt helyesbített és nem helyesbített hibák

Természetesen a hatályos jogszabályokat, adatvédelmi előírásokat minden esetben szem előtt kell tartani. Pontosán emiatt kerültek olyan változók kialakításra, melyekhez a szükséges információk, ha lassabban is, de nyilvánosan is elérhetőek.

Az 1. és 2. számú táblázatban összefoglaltam, hogy a korábban azonosított változók mely rendszerből nyerhetőek ki. Az 1. táblázat az általános változókat, a 2. táblázat a könyvvizsgálathoz kapcsolódó változókat tartalmazza.

srsz.	Megnevezés	Változó	Adatforrás	Forrás
1.	Számviteli szabályozás	Bináris változó pl.: IFRS igen/nem	Könyvvizsgáló szoftver	Ames (2013)*
2.	Méret	SIZE= ln(Eszközök összesen)	Könyvvizsgáló szoftver	Cheng és Warfield (2005)*
3.	Eladósodottság	LEV= Kötelezettségek/Saját tőke	Könyvvizsgáló szoftver	Lang et al. (2003)*
4.	Kötelezettségek változása	DISSUE=Kötelezettségek változása	Könyvvizsgáló szoftver	Christensen et al.(2015)*
5.	Árbevétel változás	GROWTH=Árbevétel változás	Könyvvizsgáló szoftver	Ames (2013)*
6.	Eszközarányos árbevétel	TURN=Árbevétel/mérlegfőösszeg	Könyvvizsgáló szoftver	Paglietti (2010)*
7.	Cash flow	OCF=operatív cash flow/mérlegfőösszeg	Könyvvizsgáló szoftver	Liu et al.(2011)*
8.	Return on assets	ROA=Adózott eredmény/mérlegfőösszeg	Könyvvizsgáló szoftver	Kothari et al. (2005)**
9.	Nyereségesség	Bináris változó pl.: nyereséges igen/nem	Könyvvizsgáló szoftver	Lebert et.al (2019)*
10.	Tulajdonosi struktúra	Bináris változó pl.: állami igen/nem	Könyvvizsgáló szoftver	Chafen és Zhiwen (2008)**
11.	Jelentős adóváltozás	Bináris változó pl.: adóváltozás utáni igen/nem	Dátumvezérelt	Watin et al. 2012*
* A forrás irodalom a változóhoz hasonló változót használt kontrollváltozóként vagy csoportok képzéséhez				
** A forrás irodalom a változó elméleti megalapozottságát jelenti				

1. táblázat: Az általános változók számítása és forrásai

Forrás: Saját szerkesztés

Látható, hogy az általános változók legtöbb esetben a könyvvizsgáló szoftverből nyerhetőek ki. Kivéve az adózáshoz kapcsolódó változót, ami dátumvezérelt.

srsz.	Megnevezés	Adatforrás	Forrás
1.	Rotáció	ERP rendszer/könyvvizsgáló szoftver	Krishnan (2003)
2.	Könyvvizsgálati díj	ERP rendszer/könyvvizsgáló szoftver	Martinez - Moraes (2017)
3.	Megbízás hossza	ERP rendszer/könyvvizsgáló szoftver	Jackson et al. (2008)
4.	Egyéb szolgáltatások	ERP rendszer/könyvvizsgáló szoftver	Choi et al. (2010)
5.	Big4 vagy sem	ERP rendszer/könyvvizsgáló szoftver	Bouchareb et al. (2014)

2. táblázat: A könyvvizsgálathoz kapcsolódó változók és forrásaik

Forrás: Saját szerkesztés

A könyvvizsgálathoz kapcsolódó változókhoz szükséges adatok mind az ERP mind a könyvvizsgáló szoftverekből kinyerhetők. Itt azt kell megvizsgálni, hogy melyik rendszerrel lehet hatékonyabb munkát végezni.

5. Összegzés

A tanulmány során röviden áttekintettük a számviteli minőség vizsgálatára használt statisztikai modelleket. Látható, hogy nincs egységes megközelítés számos modellt és módszertant használnak jelenleg is. Részletesebben bemutatásra került a terület legnépszerűbb módszerének, a diszkrecionális elhatárolások vizsgálatának elméleti alapja, logikája.

A számviteli minőséget alakító tényezők két fejezetben kerültek bemutatásra, általános és könyvvizsgálathoz kapcsolódó minőséget befolyásoló tényezők. Mind a számviteli minőség méréséről mind annak alakító tényezőiről szóló elméleti áttekintés során törekedtem a kapcsolódó adatigény megfogalmazására, bemutatására. (modellekben használt cél- és kontrollváltozók)

A tanulmány utolsó szakaszában bemutatásra került, hogy a könyvvizsgáló szoftverek és a könyvvizsgáló cégek ERP rendszereiben tárolt adatok miképp elégíthetik ki a korábban feltárt igényeket.

Összeségében megállapítható, hogy a számviteli minőség mérésével kapcsolatos kutatásokat, főképp a könyvvizsgálathoz kapcsolódó számviteli minőséget befolyásoló tényezők kutatását hatékonyan lehet támogatni a fent vizsgált adatbázisok segítségével.

Irodalomjegyzék

- Altarawneh, M. – Shafie, R. – Ishak, R. – Ghaleb, B. A. A. (2022): Chief executive officer characteristics and discretionary accruals in an emerging economy. *Cogent Business & Management*, Vol. 9, No. 1,
- Ames, D. (2013): IFRS adoption and accounting quality: The case of South Africa. *Journal of Applied Economics and Business Research*, Vol. 3, No. 3, pp. 154–165.
- Barth, M. E. – Landsman, W. R. – Lang, M. H. (2008): International accounting standards and accounting quality. *Journal of Accounting Research*, Vol. 46, No. 3, pp 467–498.
- Barth, M. E. – Landsman, W. R. – Lang, M. – Williams, C. (2007): Accounting quality: International accounting standards and US GAAP. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.461.2429&rep=rep1&type=pdf> , letöltve: 2023.07.29.
- Bouchareb, M. – Aymen, A. - Slim, S. (2014): Does the Adoption of IAS/IFRS with a Strong Governance Mechanism Can Deter Earnings Management?. *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences*, Vol. 3, No. 1, pp. 264-282.
- Chafen, Z. – Zhiwen, L. (2008): State Ownership and Accounting Conservatism . *Accounting Research*, Vol. 5, No. 1, pp. 38-45.
- Cheng, Q. – Warfield, T. D. (2005): Equity incentives and earnings management. *The Accounting Review*, Vol. 80, No. 2, pp. 441–476.
- Christensen, H. B. – Lee, E. – Walker, M. - Zeng, C. (2015): Incentives or standards: What determines accounting quality changes around IFRS adoption? *European Accounting Review*, Vol. 24, No. 1, pp. 31–61.
- Christodoulou, D. – Ma, L. – Vasnev, A. (2018): Inference-in-residuals as an Estimation Method for Earnings Management. *Abacus*, Vol. 54, No. 2, pp. 154–180.
- Choi, J.-H. – Kim, J.B. – Zang, Y. (2010): Do abnormally high audit fees impair audit quality?. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, Vol. 29, No. 2, pp. 115–140.
- Cloyd, C. B. – Pratt, J. – Stock, T. (1996): The use of financial accounting choice to support aggressive tax positions: Public and private firms. *Journal of Accounting Research*, Vol. 34, No. 1, pp. 23–43.
- Deangelo, L. E. (1981): Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 3, No. 3, pp. 183–199.
- Hong, K. – Kim, J. – Kwack, S. Y. (2022): External Monitoring, ESG, and Information Content of Discretionary Accruals. *Sustainability*, Vol. 14, No. 13, pp. 7599.

- Jackson, A. B. – Moldrich, M. – Roebuck, P. (2008): Mandatory audit firm rotation and audit quality. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 23, No. 5, pp. 420–437.
- Jones, J. J. (1991): Earnings management during import relief investigations. *Journal of Accounting Research*, Vol. 29, No. 2, pp. 193–228.
- Kothari, S. P. – Leone, A. J. – Wasley, C. E. (2005): Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 39, No. 1, pp. 163–197.
- Krishnan, G. V. (2003): Does Big 6 auditor industry expertise constrain earnings management?. *Accounting Horizons*, Vol. 17, No. 1, pp. 1-16.
- Laffer, A. B. (2004): The Laffer curve: Past, present, and future. *Background*, Vol. 1, No. 1765, pp. 1-16.
- Lang, M. – Raedy, J. S. – Yetman, M. H. (2003): How representative are firms that are cross-listed in the United States? An analysis of accounting quality. *Journal of Accounting Research*, Vol. 41, No. 2, pp. 363–386.
- Lebert, S. – Mohrmann, U. – Stefani, U. (2019): Rounding up performance measures in German firms: Earnings cosmetics or earnings management on a larger scale?. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2882741>, letöltve: 2023.07.29.
- Lin, F. – Lin, L. J. – Yeh, C. C. – Wang, T. S. (2018): Does the board of directors as Fat Cats exert more earnings management? Evidence from Benford’s law. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, Vol. 68, No. 1, pp. 158–170.
- Liu, C. – Yao, L. J. – Hu, N. – Liu, L. (2011): The impact of IFRS on accounting quality in a regulated market: An empirical study of China. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, Vol. 26, No. 4, pp. 659–676.
- Martinez, A. L. – Moraes, A. D. J. (2017): Relationship Between Auditors’ fees And Earnings Management. *Revista de Administração de Empresas*, Vol. 57, No. 2, pp. 148–157.
- Paananen, M. – Lin, H. (2009): The development of accounting quality of IAS and IFRS over time: The case of Germany. *Journal of International Accounting Research*, Vol. 8, No. 1, pp. 31-55.
- Paglietti, P. (2010): Earnings management, timely loss recognition and value relevance in Europe following the IFRS mandatory adoption: evidence from Italian listed companies. *Economia Aziendale Online*, Vol. 1, No. 4, pp. 97–117.
- Soderstrom, N. S. – Sun, K. J. (2007): IFRS adoption and accounting quality: a review. *European Accounting Review*, Vol. 16, No. 4, pp. 675–702.
- Tóth, G. (2021): A számviteli beszámolók minőségének fejlesztési lehetőségei a könyvvizsgálat szabályozásán keresztül. *Diss. Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem*, phd.mater.uni-mate.hu/57/1/toth_gabor_ertekezes_DOI.pdf, letöltve: 2023.07.30.

- Watrin, C. – Pott, C. – Ullmann, R. (2012): The effects of book-tax conformity and tax accounting incentives on financial accounting: evidence from public and private limited companies in Germany. *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, Vol. 8, No. 3, pp. 274–302.
- Zang, A. Y. (2012): Evidence on the trade-off between real activities manipulation and accrual-based earnings management. *The accounting review*, Vol. 87, No. 2, pp. 675-703.